

۱ ایلول
۱۹۲۶

تورک تاریخ انجمنی

اون آلتنجی سنه
نومرو ۱۷ (۹۴)

مجموعه سی

استه ر كيرا

توركيه تاريخي، استه ر كيرانامنده بريهودي قاديندن بحث ايدهره رك بو قادينك سليم ثاني، مراد ثالث، محمد ثالث زمانلر ننده سرايه كيروب چيقديغني، قادينلر سلطنتي زماننده مشهور والده سلطان نوربانو ايله صفيه سلطانك خدمته كيروه رك دولتك سياست داخله وخارجيه سنه قاريشديغني، كركلري التزام ايتديكني، مأموريتلري صانديغني ونهايت يكيچريلر ك غضبه اوغرايه ر ق قائم مقام خليل باشانك قوناغلك ديوان خانهنده قتلي ايدلديكني يازييور .

توركيه موسويلري تاريخي محرري روزانهس (۱) استه ر كيرانك سلطان سليمان قانوني زماننده سرايه كيروب چيقديغني يازييور . بو جهتي، آناغنده متني درج ايدهره جكمز فرمانك محتوياتي ده تايد ايبور (۲) .

فرانسه قرالجهسي قاهرين ده مهديسي، اوزمان اسپانيا قرالي اولان ايكنجي فيليپه قارشي حرب ايتكده اولان فرانسه نك امدادينه توركيه دونانماسنك كوندرلمسي ايچون، صافيه ايله مخابره ده بولنيور ايدى . كيرا، بو مخابره نك تعاطيمسندن استانبول ونديك سفيرني خبردار ايتمشدر (۳) . ونديك سفيرلري، حكومتلرينه كوندردكلري راپورلرده كيرادن بحث ايدولرايدى. سفير (Cantarini)، ۱۵۸۳ ده حكومته يازديغي راپورده كيرانك، سرايك حرم اركائيله اولان صمبي مناسبتندن (۴) .

(۱) جلد ۱، صيفه (بوئر عراججه يازمشدر) جلد ۳، صيفه ۲۸۲

(۲) بو فرمان (۱۰۲۷) سنهنده ايكنجي سلطان عثمان طرفندن تجديداً كيرانك اخفادينه وريمشدر. فرمانك اصلي ايسه ۹۵۵ سنهنده قانوني سلطان سليمان طرفندن كيرايه وريمشدر. ۱۰۲۷ تاريخي فرمانك اصلي مرحوم احمد صائب بك اوده سانك روس موزه خانهنده بوله ر ق بصورتني ده بكا ورمك لطفنده بولمشدى. مرحومك افاده سنه نظرآه سياهودويچ نامنده برمستشرق، بو فرمانك مجدد صورتني استانبولده اشترى وبالاخره اوده سا موزه خانهنده هديه ايتمشدر .

(۳) *Histoire de Turquie. Lamartine* جلد ۵، صيفه ۲۳۷

(۴) *Alberie Relazioni* صره ۳، جلد ۳، صيفه ۲۳۶

سفیر (Soranzo Bernardo) ۱۵۹۲ ده حکومته یازدینی واپورده کیرانک ،
 کندینی ایله والده سلطان آره‌سنده « واسطه » اولدینی یازیورلر (۱) .
 برعبرانی محرو (۲) کیرانک قوت و نفوذی حقیقده شونی یازیور : « استانبولده
 تورک قرانک سراینده شهرت بولمش برقادین بولنوب اکا بر سلطنت اوکا سچده
 ایدرلر ایدی . حکومتدن مأموریت ایستین کیمسه ، واسطه‌سینه مراجعت ایدرایدی .
 تورک وقعه نویسلری کیرانک فلیح عاقبتی حقیقده معلومات ویریورلر . « سلانیک
 زاده تاریخی » محروی سلانیک زاده مصطفی افندی ، « صولاق زاده تاریخی »
 مؤلفی محمد همدی افندی ایله « فذلکه فی التاریخ » محروی کاتب چلبی ، کیرانک هجرتک
 ۱۰۰۸ سنه‌سنده ، « روضه‌الآخبار فی تاریخ » محروی قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی ایله
 « نعیم تاریخی » محروی نعیم ، کیرانک هجرتک ۱۰۰۹ سنه‌سنده قتل ایدلایکنی یازیورلر .
 بو وقعه نویسلردن ، سلانیک زاده مصطفی افندی قتل وقعه‌سینی اطرافلیجه
 یازدیغندن ، بزده حکایه‌یی عیناً بورایه نقل ایدیورلر : (۳)

« اواسط ماه رمضان شریفده (سنه ۱۰۰۸) سردار عالیشان صدر اعظم ابراهیم
 پاشا ایله سفر هایوندن عودت اولندقدن بر جمع کونی یکچریلر شیخ الاسلام صنع‌الله
 افندی‌یه واردیلر . بزه علوفه دیو ویردکلری فاسد آچقه ایله آلدیغمز ما کولات
 حالیدر دیو سوال ایلدیلر . مفتی افندی ، حلال دکلر دیدکده ، یهودیه کرافادین
 کمرکی التزام ایلدیکلی ایچون بویله قلب آچقار بزه علوفه ویریورلر . انلر کدر ، بز آنلری
 قتل ایدرز دیوب قنوی ایستدکلرنده جواب ویردی که ذمیه ویهودیه‌نک قتلی جائز
 دکلر اما شهردن سورلسون و طورسون کیتسون دیدیلر و دخی نیجه درلو فتنه
 و فساده جرأت ایتدیلر و نیجه هذیان سوزلر سویلدکجه وارک عر ضحال ایدیکز و بکا
 کتورکز مرادکز نه ایسه بادشاهمز حضورینه کتردیم خط هایون ایله برابر جواب
 ویرسونلر دیدکلرنده متسلی اولمدیلر . اول محلهده عهد و امان و ایمان غلاظ و شداد

(۱) کذا کذا

ص ۳ ، جلد ۲ ، صحیفه ۳۶۱

(۲) *Eem ek Han-bacha* صحیفه ۱۷۲ (کتاب عرایجه یازلمش اولوب محروی یوسف

قوه‌ن‌در)

(۳) سلانیک زاده مصطفی افندی‌نک آل یازمه‌سی اثری هر نه قدر باصیلمش ایسه‌ده ، مطبوع
 نسخه‌ده کیرایه دائر مجتلی کورمدیکمزدن آل یازمه‌سندن اقتباس ایتدک .

اوزرہ اتفاق ایتدیلر و جمعہ ایرتسی سحری جمعیت عظیم ایله قائم مقام و کاب خلیل پاشا قپوسنه واردیلر دیوانخانہ سنده چاغرشدیلر البتہ یہودیہ کرا قادین النده خدمت دفتری ساتیلورسہ قومازز میدانہ کلک کرکدر دیوب محکم آباق باصدیلر . شوکتلو پادشاہ عالم پناہ حضرتلرینہ شروشور قصدندہ اولدیلر جمعیتلری و ایستدکلری عرض اولندی پنہان اولمشدر و بولونجیق امان وزمان ویرمزلر کار مشکدر دنیلمش البتہ بولنمق کرکدر دیو چاوش باشی عمر آغا و قپوجیلر کنخداسی نصوح آغا کوندردلی آنلر دخی واردیلر اقدام و اہتمام ایله پنہان اولدینی یرلردہ تجسس ایلمکہ کتدیلر . بروده بندکان کیتدکجہ زیادہ اولمقدہ و بدنہادرلر درلو درلو قباحت و فسادہ نیت ایتدیلر ویکبچری آغاسی حسن آغا دخی احتیاط اوزرہ حاضر و مہیا اولوب طوردیلر و کتخدا بکر ایله باش چاوش و اوجاق اوغللری قول قول ایلدی . یہودی محلہ لرینی و شہر کذر کاهلرینی اشرادن محکم حفظ و حراستہ ایکن نا کھانی چاوش باشی عمر آغا مسفورہ یہودیہ کرا قاری بی بولوب بر سرلو بارکیرہ بندیردی پاشا قپوسنه کتوردکدہ زردبان آیاغندہ ایندیررایکن سبہ طاغفہ سی آرام ایتدیلر قورد خنچر اوشوردیلر کرا قاری بی پاره پاره ایلدیلر و اباغنه ایپ طاقدیلر و سوریوب لاشہ سی آت میدانہ براقدیلر اندہ دخی جمعیت عظیم ایله عہد و امان ایتدیلر و مصحف شریفہ اللرین اوردیلر و محکم یمین ایتدیلر کہ یارین جملہ اولاد و انسابلرین دخی بریرہ جمع ایدہ لم دیدیلر بعدہ تکرارینہ مفتی افندی قپوسنه واردیلر . البتہ عرض حالیزی امضا ایتدیکی ایچون ایچرویہ حضور ہمایونہ کوندرکز دیمشدر . کعبہ مکرمہ قنساندن منفصل زین العابدین افندی ایله و اعظسید عبدالکریم افندی آرالرینہ کیردیلر و عرض حالی اللرندن آلوب ایچندہ اولان خلاف شرع و قانون شروط فاسدہ لرین مرادلرینہ موافق شرع شریف اوزرہ صحیح بازدیلر مفتی افدینک خدامیلہ پادشاہ عالیجاہ حضرتلرینہ کوندردیلر . ایرتسی بازار کونی ینہ جمعیت عظیم ایله کجا کان قائم مقام پاشا قپوسندہ قیام اوزرہ اولدیلر و البتہ یہودیہ قارینک اولادی و سائر تعلقاتی کلک کرکدر والا سوکی فنا اولور دیو عناد و مخالفتلری حددن متجاوز اولدی . بالاخرہ مسفورہ یہودیہ نک اوغلی دخی بولوب کتوردیلر . دخی آمان ویرمدن فی الحال خنچر اوشوردیلر پاره پاره ایتدیلر و آناسی لاشہ سنہ یتیشدیریلر و کوچوک اوغلی

دین اسلام ایله مشرف اولدی و التزام ایله اولان مال میری به جواب و یرمک اوزره تعهد ایتدیکنی اسلام خدمتده قبول ایتدیلر و من بعد یهودیلر فاخر لباسلر و ایو جوخه لر کیمسونلر و قیزل شبقه کیمسونلر و میری به التزام آلتنه کیرمسون و سکه احوالی قدیمدن نیجه ایسه ینه اومنوال اوزره اولسون دیوب پادشاه عالمپناه حضرتلری عرفجاللرینه دلخواه لری اوزره خط هایون ایله جواب یازدیلر و رکاب هایونده قائم مقام اولان وزیر مشیر خلیل پاشایه تصحیح سکه ایچون یوز بیک آلتون کوندردی و خط هایون ایله کلن کاغدی روم ایلی قاضی عسکری خواجه زاده محمد افندی لساندن اوقوندی و سپاهی طائفه سی کوش و بوش ایله دینلیوب متسلی اولدیلر و بوستانچی باشی فرهاد آغا ایله قیو آغاسی غضنفر آغاسی طلب ایتکدن فراغت ایدرک مادام که اموره قارشمیلر دیو صوت اعلا ایله چاغرشدیلر و دعا و ثنا ایدرک طاغلوب کیتدیلر و ملعونه مرد اولدیغنک ایرتسی کونی مال رشوتن آلوب تربیت ایدلردن بری میر توقیعی یحیی پاشا عزل اولندی و یرینه او قچی زاده شاه محمد افندی میر توقیعی اولدی و دپه له دکلی ملاعینک جیفه لری بر قاج کون آت میداننده طعمه کلاب اولمش ایکن رایحه مردارلرندن مسلمانلر متاذی اولیورلر دیو قالدیرمغه اذن اولدقده مهترخانه عامر هده خدمت آقچه سی حقنه ایدن سپاه طائفه سی اودون کتوروب لاشه مردارلرین دخی احراق بالنار ایلدیلر . تمه قصه : اواسط ماه رمضان شریفده قتل و هلاک اولنان ملعونه نک حرم هایونه انتساب و اختصاص و کمر کلر اماتی سیبله اول قدر جواهر و زواهر کرا نمایه جمع ایلش ایدی که حد و حصر و وزنه امکان اولدی . خلق عالم سیمت و بها یتیشدیرمکه مجال اولمدینی ظاهر اولغین ینه جناب شهر یاری به ارسال و ایصال اولنق اوزره دائمًا بولدق لری یرلردن آلتوب قبض و ضبط اولندقجه کوندرملکده ایدی . نقود و متاع تجارتی بهای امتعه دن ماعد انقودی بشیوز یوک آقچه به بالغ و بیک سکرز مواجی علوفه سنه کفایت ایدر دیو تخمین اولنوب و غیراز بهای جواهر دن قرق ایکی یرده املاکی دفتر اولنوب و سفینه لرده اولان مال تجارت و سرمایه لرین اخذ اولندی و بعض اشیا لرین فروخته امانت و استقامتله معروف و موصوف سلیمان خان متولیس مصطفی افندی تعیین قلندی ،

ایکنجی سلطان عثمان طرفندن تجدیداً کیرانک اخفادینه و یریلن فرمانک متنی

بروجه زیردر :

فرمانک منی

هو الله العليم العزيز . . .

سلطان عثمان خان بن احمد خان

نشان شریف عالی شان سامی مکان سلطانی و طغرای جہان ستان خاقانی . . .
 بالعون الربانی و بالصون الصمدانی کیتی ستانی حکمی اولدرکہ بوندن اقدم اجداد
 عظامزدن مرحوم سلطان سلیمان خان علیہ الرحمۃ الرضوان بو بندہ کبرہ نام یہودیہ
 والدہ لری اولان سلطانہ خدمتی سبق ایتمکله خدمتی مقابلہ سندہ مذکورہ نک اوغلی
 اولان قورد ولد الیا عرضحال ایلدکده مزبورہ کبرہ نک اسلامہ کلزدن مقدم ایلیا
 ولد موسی و یاسف ولد موسی نام اوغلی اوغلرینک عورتلری ایله اوغلی اوغلنے
 و قزی قزینہ عامہ عوارض دیوانیہ و کافہ تکالیف عرفیہ دن معاف و مسلم اوللری
 بایندہ و قابل اسلام اولمیان کفر اسیرلری قوللنمہ لری خصوصندہ مرحومہ دن استدعای
 عنایت ایلدکده عنایت پادشاہانہ دن باش خراجدن و بر خراجدن و باغ باغچہ روادن
 و اوتلاقدن و سنمردن و سکباندن و حصار پایمہ سندن و قوشوجیدن و عزب آقچہ سندن
 و صالحوندن و اولرینہ جبر ایله قوللقدن و نائب صوباشی قوللوغندن و سرای بکلتمکدن
 و سوپورمکدن و ایغر طوتمکدن و اردویہ سورمکدن و آلتون و کموش صرافلقدن
 و قیون و صغر جلب لکندن و بالجلہ عوارض دیوانیہ و تکالیف عرفیہ دن عورتلر ایله
 اوغلی اوغلنے و قزی قزینہ معاف و مسلم اولالر اوللابدہ ہم اولاد و امجادمدن و انساب
 اعقابمدن و وزرا و امرادن و متصرفین اموال و مباشرین اعمالدن و درکاه معلام
 قوللرندن و سائر خلقدن محصلاً هیچ بر فرد و جہاً من الوجوه و سیاً من الاسباب
 مانع و دافع اولیہ دخل و تعرض قلبیہ تعب و زحمت و یروب اوشوندیرمہ و تکلیف
 و تعدی ایدوب اوشوندیرمہ و اینجتمیہ و تبدیل و تغییر ایمیہ و ہر کیم ایدرسہ یا خود
 ایتمک دیلرسہ فعلیہ لعنت اللہ و الملائکہ و الناس اجمعین دیو نشان ہایون احسان ایتمش
 جالیلہ اول امر شریفہ مخالف بعض کمنلر دخل و تعرض ایدوب رنجیدہ ایلمکدن خالی
 دکلر ایتمش امدی اول امر شریفم کما کان مقرردر و مرحومہ فاطمہ حاطون رحمۃ اللہ
 علیہانک اشبو یہودی قورد ولد الیا اوغلی اولوب و مقداہ سی درکاه معلامہ ایتدیکی
 خدمتدن بو دخی مقدارنجہ خدمت ایلمکین مزید مرحمتدن اشبو حکم ہایونی

ویردوم و بیوردومکه بو دخی بابسی ایلا معاف و مسلم اولدینی کبی عورتلری ایله اوغلنه و قز قزینه کافه عوارض دیوانیه و عامه تکالیف عرفه دن وجه مشروح اوزره معاف و مسلم اولوب و قابل اسلام اولیان کافر اسیرلرنی قوللنوب و اروا آچهنسندن و آتلیخی اوتلاقدن و قویون و صغر جلب لکنندن و قصابلغندن و بالجمله عامه عوارض دیوانیه و کافه تکالیف عرفه دن عورتلری ایله اوغلی اوغلنه و قزی قزینه معاف و مسلم اولار اولبا بده بتم اولاد و امجادمدن و انساب اعقابمدن و زرا و امرادن و متصرفین اموال و مباشرین اعمالندن و سایر درگاه معلام قوللرندن و قلان حلقدن محصلا هیچ احد کائناً من کان و نوع من الانواع و سبب من الاسباب مذکورله مانع اولیه و دخل و تعرض قلمیه و زحمت و تعب و یروب اوشندیرمه و تعدی و تکلیف ایدوب انجتمیه و تبدیل و تغیر ایله هر کیم ایتک دیلرسه و ایدرسه امر سابقده ذکر اولنان مقرردر دیوسنه خمس و خمسین و تسعمایه رمضان المبارک نک اواسطنده فردوس مکان جدم سلطان سلیمان خان شاه زماننده اللرینه معاف نامه هایون احسان اولنمغله بعده موجنیجه مرحومان سلطان سلیم خان و سلطان مراد خان و ددم سلطان محمد خان انارالله براهینهم زمانلرنده دخی مقرر طوتیلوب مجدداً مقررنامه لر عنایت اولنوب بعده جنت مکان فردوس آشیان مرحوم و مغفورله بابام سلطان احمدخان اسکنه الله تعالی و غرف الجنان زماننده دخی مقررنامه احسان اولنمش ایتمس حالیا اوغلی اوغلی و قزی قزلرندن اشبو دارندکان فرمان هایون اغور و قرنداشی ایلا ولدان مناحم و دیکری شبتای ولد اغور نام یهودیلر عتیق و جدید مقررنامه لرین استانه سعاده کتوروب تمجید اولسین رجا و بیوردومکه وجه مشروح اوزره مزبورلرک اللرنده اولان معاف نامه لر موجنیجه عمل اولنوب من بعد ا کا مخالف دخل و تعرض قلمیه لر و رنجیده ایله لر دخل ایدنلری حاکم الوقت اولانلر منع و دفع ایله لر منعیله ممنوع اولیانلری اسمی و رسمی ایله یازوب باب سعادت مآبمه عرض ایله لر شویله بیله لر علامت شریفه اعتماد قیلالر تحریراً فی اوائل شهر جمادی الاول سنه سبع و عشرين والف من الهجرة النبویه علیه افضل التحیه بمقام قسطنطینه المحروسه الحیه

اشبو فرمان ، کیرانک اهداسندن بحث و یکی اسمی فاطمه خانم اولدینغی ذکر ایدیور. زمانک تورک وقعه نویسلی ایله عبرانی محررلری بویله برقید ذکر ایتیمورلر ،

او حالده فرمانده کی بو اهدا مسئله سی فصل تفسیر اولنور ؛ فکر مزه کوره ، کیرا ، خلیل باشانک قوناغنه کتورلدیکی و کندیسنی پر حدت بولنان یکچریلر ایله محاط اولدیغنی کوردیکی وقت ، وضعیتک وخامتنی تقدیر ایتمش و آللرندن قورتولوق ایچون کله شهادتی کتیرمشدر . نسکیم اوغلی بو واسطه به مراجعت ایده رک قورتو - لمشدر . لکن یکچریلرک حدتی ، اهدا آرزوسنه غالب کلدیکی آ کلاشیلور . فقط حدت کونلری کچدکدن صوکره ، کیرانک اهداسی مسئله سی موضوع بحث اولمش اوللی که ، فرمانده کندیسنه « مهتدیبه » صفتی اضافه اولنور .

آورام غایرتی